

PREVODJENJE PRAVDE

Author: Samira Puskar

Preciznost i brzina su prevodilacki imperativi – ali se cesto pokazuje da nije manje vazna ni politicka svijest

“Visok stupanj koncentracije, trenutna preciznost, jasan izgovor, sposobnost za rad pod stalnim stresom”, samo su neke od osobina koje se navode u aktuelnom oglasu za prevodioce u Haskom tribunalu. Trazi se i “sposobnost prevodjenja ne samo kompliciranih sudskih rasprava, nego i potresnih svjedočenja zrtava rata”.

Za svakog sudionika u haskim procesima – svejedno radi li se o sucu, advokatu, okrivljenom, svjedoku ili promatracu – uloga prevodioca je po mnogo cemu ključna. Osim ukoliko i sami tecno ne govore cetiri ili pet jezika, svi oni su prinudjeni osloniti se na prevodioce, koji im omogucuju stjecanje uvida u dokaze, argumente, unakrsna ispitivanja i, napokon, presude.

U Tribunalu je trenutno angazirano vise od 150 prevodilaca s pet jezika – engleskog, francuskog, bosansko-hrvatsko-srpskog, albanskog i (tek od veljace/februara ove godine) makedonskog.

Pritom su bivsi prevodioci i strucnjaci za jezik uglavnom suglasni da najzahtjevniji vid prevodilackog angazmana – simultano prevodjenje u sudnici – nije nimalo lak.

“Taj posao je psihicki vrlo naporan”, izjavila je za IWPR Suzan Berk-Seligson (Susan Berk-Seligson), profesorica lingvistike na Sveucilistu Vanderbilt. “On zahtijeva najvisi stupanj koncentracije.”

Zapravo je taj posao toliko tezak, da je tek mali broj onih koji su se njime bavili (cak i naknadno) spreman govoriti o tome. Prevodioci imaju uvid u ono sto se u Tribunalu desava iza kulisa, i vrlo su svjesni da je ta materija povjerljiva i osjetljiva.

Neke od dilema s kojima se prevodilac suocava mogle su se nedavno naslutiti i u holivudskom filmu Prevoditeljka (The Interpreter), sa Nikol Kidmen (Nicole Kidman) u glavnoj ulozi. Rijec je o trileru u kojem jedan od prevodilaca u samom sredistu Ujedinjenih naroda, u Njujorku, slucajno cuje dogovor o pripremi atentata. No, nezavisno od toga, film posredno govori i o prirodi prevodilackog posla. U jednom trenutku, lik kojeg igra Nikol Kidmen izgovara: “Ukoliko bih 'nestao' prevela kao 'mrtav' – ostala bih bez posla.”

I u haskim sudnicama razlika u prijevodu pojedine rijeci ili fraze moze dovesti do razlike u razumijevanju.

Uzmimo, na primjer, suptilnu razliku koja postoji izmedju bosansko-hrvatsko-srpskih reci “skloniti” (engl. “move aside”) i “ukloniti” (engl. “remove”). Proslog mjeseca je, na sudjenju bivsem nacelniku generalstaba bosanske vojske Seferu Halilovicu – tokom svjedokovog iskaza koji se ticao optuzenikovo naredjenja o izmjestanju dvoje djece koja su bila ocevici ubojstva – ta rijec bila adekvatno prevedena. Da je, medjutim, prevodilac pogrijesio, citav bi slucaj izgledao sasvim drugacije, jer bi optuzenikovi postupci bili prikazani u drugacijem svjetlu.

Prije izbivanja rata, u vecem dijelu Jugoslavije govorilo se “srpsko-hrvatskim” jezikom. Buduci da je potonji termin postao politicki neprihvatljiv, i Tribunal je bio prinudjen pribjeci mjesavini elemenata iz razlicitih verzija tog jezika, pa je tako nastao bosansko/hrvatsko/srpski (ili skraceno: BHS). Iako su lingvisti suglasni da se radi o jezicima koji zapravo nisu razliciti, Tribunal je iz politickih razloga obavezan da ih tretira kao ravnopravne.

Na pred-procesnom saslanju odrzanom 2003., Vojislav Seselj – radikalni srpski politicar koji je pred Tribunalom optuzen za zlocine protiv covjecnosti i krsenje zakona i obicaja ratovanja – tvrdio je da nije razumio optuznicu od 30 stranica koja je u sudnici procitana, i to zbog toga sto je sudski prevodilac govorio hrvatskim, umjesto srpskim jezikom.

U pismu koje je potom uputio sudu, Seselj je naveo da je prevodilac koristio “takozvane kroatizme, koji nisu u skladu s duhom i smislom srpskog jezika”. Tom prilikom je kao primjer naveo srpsku rijec “tacka” (engl. “count”), koja u hrvatskom obliku glasi neznatno drugacije (“tocka”), a pozvao se i na razliku izmedju srpskog “paganin” (engl. “pagan”) i hrvatskog “poganin”.

U kontekstu Seseljevih neprestanih kritika rada Tribunala – pa i cinjenice da je taj optuzenik otisao toliko daleko da je cak strazare optuzio da ga pri rutinskim pretresima seksualno uznemiruju – njegovi se stavovi o jeziku ne doimaju narocito smisljeno. Medjutim, Seselj je kao politicar prvenstveno nastojao preko jezicke problematike pokazati kako Tribunal “drzi stranu Hrvatima i Muslimanima”, sto je vec tvrdnja koja nailazi na izuzetno snaznu podrsku u jednom dijelu srbijanskog javnog mnjenja.

Jedan od duznosnika iz odjeljenja konferencijskih i jezickih sluzbi Tribunala izjavio je za IWPR kako razlike u

dijalektima – između, na primjer, srpskog i hrvatskog – ipak ne predstavljaju ozbiljniji problem, posto su prevodioci upoznati s materijom i spremni na uzajamne konsultacije kako bi prijevodi bili što adekvatniji.

Smješteni u male staklene kabine na visini od oko jedan metar iznad sudnice, prevodioci su opremljeni preciznim mapama Balkana, rječnicima, biljeskama. Pokraj svakog od njih je još jedan prevodilac, koji poslije pola sata – koliko traje smjena – preuzima dužnost.

Svaki prevodilac ima svoj stil. Tako se jedna prevoditeljica koristi i rukama kako bi što preciznije izrazila značenje riječi i osjećanja samih govornika. Drugi otkucavaju olovke o stol naglasavaju pojedine riječi.

Prevodilacki radni tjedan traje četiri dana. Iz razloga kontinuiteta, prevodioci obično nastavljaju pratiti isto sudjenje, mada povremeno i mijenjaju jedni druge.

Prevodiocima u Hagu nužni su fakultetska diploma i visegodišnje iskustvo. “Preciznost je najvažnija”, kaže jedan dužnosnik Tribunala. “Rijec je o zahtjevnom poslu – oni [prevodioci] rade punom parom.”

Istrazivanje Berk-Seligsonove pokazalo je da većina sudskih prevodilaca prevodi na maternji jezik ili sa njega. “Najbolji prevodioci su oni koji su odrasli govoreći jedan jezik kod kuće, a drugi izvan nje”, tvrdi ona.

Berk-Seligsonova, koja je sudsko prevodjenje proučavala u improviziranim sudnicama u Sjedinjenim Državama, smatra da kvaliteta prijevoda “ponekad može utjecati i na to hoće li optuženi biti proglašeni krivim ili nevinim”.

Kao primjer je navela neodlučne prevodioce, koji svakako pridonose tome da osoba koja svjedoči djeluje manje pouzdano. Ili, one koji u preijvode umecuju dodatne znake uctivosti, kao što su “da, gospodjo” ili “da, gospodine”, što stvara utisak da se radi o pouzdanijem i kompetentnijem svjedoku.

“Oni uglavnom nisu ni svjesni da to čine”, kaže ona. “Ali te naizgled beznačajne sitnice se na kraju mogu pokazati kao vrlo značajne.”

Samira Puskar je stazistkinja IWPR-a u Hagu.

Location: [Balkans](#)
[Macedonia](#)
[Albania](#)
[Serbia](#)

Source URL: <https://iwpr.net/sr/global-voices/prevodjenje-pravde>